

SANCTI AMBROSII

MEDIOLANENSIS EPISCOPI

DE JOSEPH PATRIARCHA

LIBER (1) UNUS

481-83 CAPUT PRIMUM

Tractatus de Abraham, Isaac et Jacob, cur sancti Joseph sequatur historia. Hic ille tanquam speculum castitatis proponitur; ubi etiam de parentum amore, ac fratrum invidentia adversus eum, nec non de ejusdem oblivione injuriarum paucis agitur.

1. Sanctorum vita cæteris norma vivendi est. Ideoque digestam plenius accipimus seriem Scripturarum; ut dum Abraham, Isaac et Jacob, cæterosque justos legendo cognoscimus, velut quemdam nobis innocentiae tramitem virtute eorum reseratum enitentibus vestigiis (2) persequamur. De quibus mihi cum frequens tractatus fuerit, hodie sancti Joseph historia occurrit. In quo cum plurima fuerint genera virtutum, tum præcipue insigne effulsit castimoniam. Justum est igitur ut cum in Abraham didiceritis impigram fidei devotionem, in Isaac sinceræ mentis puritatem, in Jacob singularem animi laborumque patientiam; ex illa generalitate virtutum in ipsas species disciplinarum intendatis animum. Nam licet illa sint diffusiora, tamen ista expressiora sunt, et quæ eo facilius mentem penetrent, quo magis circumscripta ac delermminata sunt.

2. Sit igitur nobis propositus sanctus Joseph, tanquam speculum castitatis. In ejus enim moribus, in ejus actibus lucet pudicitia, et quidam splendet castimoniam comes nitor gratiam. Unde etiam a parentibus plus quam cæteri filii dilligebatur. Sed ea res invidiam fuit, quod silentio prætereundum non fuit.

484 3. Hinc ergo argumentum totius historie C processit; simul ut cognoscamus perfectum virum non moveri (3) ulciscendi doloris injuria nec malorum rependere vicem. Unde et David ait: « Si reddidi retribuendis mihi mala (Psal. vii, 5). » Quid autem esset quo præferri Joseph mereretur

(1) Scriptus circ. an 387.

(2) Omnes edit., *imitantibus vestigiis*: omnes mss. *enitentibus vestigiis*. etc.

(3) Edit. Am. et Era.. *Non movendum*, Gill., Rom. cum mss., *Non moveri*. Rursus vet. edit. cum tribus mss., *ulciscendæ dolore invidiam*, non male. Sola. Rom. edit., *ulciscendi doloris invidia*. Denique mss. decem,.... *injuria* Melius. Hic enim moveri ulciscendi doloris injuria, idem est ac mo-

A cæteris, si aut laudentes læsisset, aut diligentes dilexisset? Hoc enim plerique faciunt. Sed illud mirabile, si diligas inimicum tuum, quod Salvator docet (Matth v, 44). Jure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Evangelium; ut læsus parceret, appetitus ignosceret, venditus non referret injuriam, sed gratiam pro contumelia solveret; quod post Evangelium omnes didicimus, et servare non possumus.

4. Discamus ergo et sanctorum invidiam, ut imitemur patientiam: et cognoscamus illos non naturæ præstantioris fuisse, sed observationis (4); nec vitia nescisse, sed emendasse. Quod si invidia etiam sanctos adussit, quanto magis cavendum est ne inflammet peccatores?

CAPUT II.

B *Æqualem esse debere parentum affectum, et filiorum gratiam. Excusatur tamen B. Jacob, ut qui Joseph pluribus virtutibus ornatum aliis prætulit imo etiam prophetiam gratia jam tunc præditum, uti somnia ejus, quæ hic relata exponuntur, declarant.*

5. Instruimur igitur qualis esse debeat affectus parentum, filiorumque gratia. Amare liberos dulce, et impensius amare prædulce: sed frequenter amor ipse patrius, nisi moderationem teneat, nocet liberis, si aut nimia indulgentia dilectum resolvat, ut prælatione unius cæteros ab affectu germanitatis avertat. Plus acquiritur filio, cui fratrum amor acquiritur. Hæc 485 præclarior munificentia patrum hæc ditior hæreditas filiorum Jungat liberos æqualis gratia, quos junxit æqualis natura. Lucrum pietas nescit pecuniæ, in quo pietatis dispendium est. Quid miraris si propter fundum aut domum oriuntur inter fratres jurgia, quando propter tunicam inter Jacob sancti filios exarsit invidia?

6. Quid ergo? Reprehendendus Jacob quia præveri accepta injuria ad ulciscendum dolorem. Quæ phrasis licet duriuscula sit, non tamen ab Ambrosii elocutione abhorret.

(4) Edit. quædam Paris., *sed observantioris*. Aliæ, ac mss. omnes, *sed observationis*. Haud male, si mente suppleas, *præstantioris*.

(5) Edit. cum plerisque mss., *delictum resolvat*. Antiquæ vero edit. ac mss. Vat. et Valc., *dilectum resolvat*. Optime. Idem enim est ac dilectum filium solutioris vitæ reddat.

ferbat unum cæteris? Sed nec libertatem possumus auferre parentibus, ne eos plus diligant quos plus credant mereri; nec filiis resecare debemus studium plus placendi. Denique et Jacob illum plus amabat, in quo majora virtutum insignia prævidebat; ut non tam filium pater prætulisse videatur, quam propheta mysterium: meritoque variam tunicam fecit ei, quo significaret eum diversarum virtutum amictu fratribus præferendum.

7. Denique in puero adhuc refulsit divina gratia. Siquidem somniavit quod cum alligasset, ut, sibi videbatur per visum, manipulos cum fratribus suis, surrexerit manipulus ejus, et steterit erectus: conversi autem fratrum manipuli, adoraverint manipulum suum (*Gen xxxvii, 7*). In quo utique futura resurrectio Domini Jesu revelata est, quem et Hierosolymis cum vidissent, undecim adoravere discipuli, et omnes sancti cum surrexerint, adorabunt, fructus bonorum operum præferentes, sicut scriptum est: « Venientes autem venient cum exultatione, tollentes manipulos suos (*Psal. cxxv, 6*). » Unde fratres, licet somnii fidem per invidiam derogarent, interpretationem tamen ejus propriis sermonibus exprimentes, responderunt ei: « Numquid regnando regnaturus es nobis, ut dominando dominaturus es nobis (*Gen. xxxvii, 8*)? » Regem enim venturum visio illa significabat, quem omnis caro generis humani inflexo adoraret genu.

8. Vidit autem aliud somnium, et narravit illud patri suo et fratribus suis, eo quod sol et luna et undecim stellæ adorarent eum. Unde « objurgavit illum pater ejus, dicens: Quid ergo erit hoc visum quod somniasti? Numquid venientes ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram (*Ibid. 10*)? » Quis est ille quem parentes et fratres adoraverunt super terram, nisi Christus Jesus, quando eum Joseph et mater cum discipulis adorabant, Deum verum in illo corpore confitentes, de quo solo dictum est: « Laudate eum, sol et luna; laudate eum, omnes stellæ et lumen (*Psal. cxlviii, 3*)? » Objurgatio autem patris quid significat, nisi duritiam populi Israel, ex quibus Christus secundum carnem, quem hodieque Deum esse non credunt, nec volunt adorare quasi Dominum, quia ex se natum cognoscunt? Audiunt itaque responsa ejus, sed non intelligunt: legunt ipsi quod eum sol et luna laudant, et nolunt credere de Christo dictum esse. Itaque Jacob typo fallitur alieno: sed suo amore non fallitur. Pietas in eo paterna non errat: sed erraturæ plebis affectus exprimitur.

486 CAPUT III.

Quo supra Jacob dictus sit Josephum objurgasse, id non fecisse ob incredulitatem: quando futuræ Incarnationis præsciis eumdem ad fratres misit. Joseph postquam erravit in agro, venit in Dothaim. Eum fratres e longe videntes interimere cogitant: sed mutato consilio vendunt ismaelitis. Et hæc,

A *itemque tunicæ cruentatio, et lacus ariditas, mysterio passionis adaptantur.*

9. Non ergo tanto somnio patriarcha non credidit, qui utrumque pariter gemino prophetabat oraculo, ut personam justi repræsentaret et populi, quod Dei Filius venturus esset in terras, qui et diligeretur a justis, et negaretur a perfidis. Videbat igitur futuræ Incarnationis mysteria, qui filium mittebat ad fratres (*Gen xxxvi, 14*); ut videret si recte sunt oves (6). Quas oves Deus jam tunc in illo patriarchæ studio requirebat, nisi eas de quibus ipse Dominus Jesus in Evangelio dixit: « Non veni nisi ad oves perditas domus Israel (*Matth. xv, 24*)? » — « Et misit, inquit, in Sichem (7) (*Gen. xxxvii, 13*), » quod interpretatione dicitur humerus, sive dorsum, hoc est, ad eos qui non converterentur ad Dominum, sed fugientes se a facie ejus averterent; quod est proprie peccatoris. « Exiit Cain a facie Dei (*Gen. iv, 16*). » Et Propheta dicit: Pones eos dorsum (*Psal. xx, 13*). » Justus autem non se avertit a Domino, sed occurrit dicens: « Oculi mei semper ad Dominum (*Psal. xxiv, 15*). » Et Isaias dicenti Domino: « Quem mittam (*Isa. vi, 8*)? » sponte se obtulit dicens: « Ecce ego (*Ibid.*). » Et Simeon exspectavit ut videret Christum Domini, et posteaquam vidit, quoniam remissorem peccatorum, et totius mundi viderat redemptorem, quasi levatus a peccato, proposcit usu carnis hujus absolvi dicens: « Nunc Domine, dimitte servum tuum in pace, quoniam viderunt oculi mei salutare tuum (*Luc. ii, 29, 39*). » Et Zachæus hinc primum suæ prærogativam commendationis invenit quod in arborem ut Christum videret, ascendit. Ergo Joseph a patre missus est ad fratres, ab illo magis Patre, qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: ab illo Patre de quo scriptum est: « Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati (*Rom. viii, 3*). »

10. Et errabat Joseph, quia fratres suos invenire non poterat (*Gen. xxxvii, 15*). Non immerito errabat, qui quærebat errantes: eos enim agnoscit Dominus qui sunt ipsius. Denique et Jesus fatigatus ex itinere sedebat supra puteum. Fatigabatur, quia non inveniebat Dei populum quem quærebat: exierat namque a facie Domini. Qui enim culpam sequitur, exit a Christo. Peccator exit, justus intrat. Denique Adam se peccator abscondit justus autem dicit: « Intret oratio mea in conspectu tuo (*Psal. lxxxvii, 3*). »

11. Invenit autem Joseph fratres suos in Dothaim, quod significat defectionem. Ubi est enim nisi in defectione qui Deum deserit? Nec mirum si deficiebant, qui non audiebant dicentem: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam (*Matth. xi, 28*). » Venit igitur Joseph in Dothaim: Et præviderunt eum de

(6) Rom edit., si rectum est fratribus

(7) Rom. edit., Et venit, inquit, in Sichem

longe venientem, antequam appropriaret ad illos, et insæviebant, ut occiderent illum (*Gen. xxxviii, 18*). » Merito longe erant, qui erant in defectione, et ideo insæviebant, quia non appropriaverat iis Christus. Nam si appropriasset his typus **487** Christi, fratrem utique dilexissent: sed prope esse non poterant, qui parricidium cogitabant. « Ecce, inquiunt, somniator ille venit: nunc ergo venite, occidamus eum (*Ibid. 19, 20*). » Nonne hæc verba dicebant, qui de parricidali sacrilegio cogitabant? Sicut de ipsis Salomon ait: « Tollamus justum, quia inutilis est nobis (*Sap. ii, 12*). »

12. Et addiderunt in Genesi: « Et videbimus quid proderunt somnia illius (*Gen. xxxvii, 20*). » Hoc scriptum est de Joseph, completum est de Christo, quando Judæi in ejus passione dixerunt: « Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. Confidit in Deum, liberet nunc eum, si vult (*Matth. xxvii, 42, 43*). » Numquid et ipsi fratres tam impii, ut fratrem occiderent? Et unde tantorum merita patriarcharum ut lex tribus totius (8) plebis eorum vocabulis designaret? Quomodo conveniunt pietatis nomina, et sceleris insignia? Sic etiam isti typo populi, non animi sui vitio laborabant. Inde omnis invidia, inde parricidii meditatio: invidia per figuram, pietas per affectum.

13. Denique Ruben et Judas germanitatis pia jura servantes, de manibus cæterorum eum liberare cupiebant, meritoque Judas paterna benedictione præfertur, cum ei dicitur: « Adorabunt te filii patris tui. Catulus Leonis Juda, et ipse erit expectatio gentium (*Gen. xlix, 8-10*). » Quod utique soli convenit Christo, cui repositum fuit ut adoraretur a fratribus, et expectaretur a gentibus, lavaret in vino stolam suam proprii corporis passione, quia carnem suam nulla peccati labe maculavit. Aser quoque non utique sibi convenire credebatur. Aser pinguis panis ejus, et ipse Aser cum principibus (9). Quid vero ipse Joseph, cui dictum est: « Filius ampliandus meus Joseph, filius ampliandus meus: zelatus filius meus, filius meus adolescentior, ad me revertere (*Ibid. 22*)? » In quem consilium conferentes maledicebant, in quo benedictio prævaluit super benedictionibus montium manentium, et desideriiis collium æternorum.

(8) Mss. aliquot et edit. Am. ac Gill., *Lex totius... Era. ac Rom., Grex totius plebis eorum vocabulis designaretur*. At mss. plures et potiores, *Lex Tribus totius... designaret*. Optime. Namque hic *Lex* sumitur pro libris Moysis, ubi duodecim tribus Israel patriarcharum nominibus passim exprimuntur.

(9) Rom. edit. sola, *et ipse dabit escam principibus*.

(10) Ambrosius sup. cap. 1, num. 4 asserit patriarchas vere in culpam incidisse: hic autem et num. seq. eam minuere conatur, ob rationem mysterii: quo etiam argumenti genere usus est cum de Abrahæ cum Agar concubitu disputavit lib. 1 *De Abrah.* cap. 4. Sed non putamus ideo

Quem significari in se intelligebant, nisi illum qui omnium merita supereminens, supra omnium desideria sanctorum immensæ teneret apicem potestatis, quem voto nullus æquaret? Compensatur ergo in patriarchis invidia per gratiam, qui et excusantur a culpa (10), et revelationis munere consecrantur. Non enim tam culpabile est dixisse quæ plebis sunt, quam beatum vidisse quæ Christi sunt. Subierunt personam peccatoris populi, ut acciperent gratiam Domini redemptoris. Certe culpam abolevit gratia, gratiam culpa non minuit.

14. Et ut cognoscamus omne hoc de populo et de Domino Jesu mysterium esse: « Venite, inquit, vendamus Joseph Ismaelitis (*Gen. xxxvii, 27*). » Quid interpretationis habet nomen Joseph nisi quod divinam gratiam **488** significet et expressionem Dei summi? Quis igitur venditur, nisi ille « qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (*Philipp. ii, 6, 7*)? » Neque enim nos eum emissemus, nisi vendidissent eum (11). Quem sui male vendiderunt, alieni pejus emerunt. Vendiderunt negotiatoribus bonum odorem (12), emerunt a proditoribus. Vendidit eum Judas, emerunt Ismaelitæ, qui significantur Latina interpretatione, odio habentes Deum suum. Ideo alibi viginti, alibi viginti et quinque aureis, alibi triginta invenimus emptum Joseph; quia non omnibus unius æstimationi pretii valet Christus. Aliis minus, aliis amplius. Fides ementis, incrementum est mercis: religiosiori pretiosior est Deus, peccatori pretiosior est redemptor. Pluris et illi valet qui plus habet gratiæ: sed etiam cui multa donata sunt, pluris valet; quia cui plus remissum est, plus diligit, sicut ipse Dominus in Evangelio pronuntiavit de illa muliere quæ super ejus pedes effudit unguentum, et lacrymis lavit, et capillis suis tersit, et oculis siccavit, de qua ait ad Simonem: « Propter quod dico tibi: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit (*Luc. vii, 47*). » Interdum diversitates pretii non solum quantitatis habent, sed etiam numeri expressionem (13); sicut Labes de unguento quod ad sepeliendum se Dominus fusum esse memoravit, sicut scriptum est dicente

omnem culpæ rationem sublatam Ambrosium voluisse, licet secus Augustino visum fuerit.

(11) Omnes edit. et cod. Vat., Full., Germ. et Theol., *Nisi vendidissent eum sui. Male vendiderunt, pejus emerunt*. Mss. Laud., Benig., Torn., Valc. et Colb., *Nisi vendidissent eum sui. Male vendiderunt, etc.*, Corb. autem: *Nisi vendidissent eum. Cum sui male, etc.* Denique cod. Mich., Alb. ac Ebr., *Nisi vendidissent eum. Quem sui male vendiderunt, alieni pejus emerunt*. Quæ lectio cæteris præstare nobis visa est.

(12) Omnes edit. ac mss. duo, *negotiatoribus boni odoris: reliqui, bonum odorem*.

(13) Mss. Valc., *Sed etiam mysterii expressionem*.

Juda : « Potuit hoc venundari denariis trecentis (*Marc. xiv, 5*). » Quo numero non quantitatis, sed significatio crucis videtur expressa. Ita hic quoque diversitas vel viginti (14) vel triginta aurcorum vel argenteorum, habet vel geminatae vel triplicatae perfectionis indicium. Nam viginti quinque aurei, jubilaei qui est remissionis numerus, significant pretiosissimam portionem. Hic quoque, ut Dominicae passionis figuram advertas, ait Judas patriarcha : « Tradamus Joseph Ismaelitis : at manus nostrae non sint injectae super eum (*Gen. xxxvii, 27*). » Et bene superius dixerat (15) : « Manus autem nolite inferre illi (*Ibid., 22*). » Quod Judaei in Domini passione dixerunt : « Nobis non licet interficere quemquam (*Joan. xviii, 31*) : » ut sermo Jesu impleretur, significans qua morte moriturus esset.

15. Jam tunc ergo crucis futurae praefigurabatur insigne; simul et quod exutus est tunica (*Gen. xxxvii, 23*), id est, carne quam assumpsit exutus est, decora diversitate virtutum. Ergo tunica ejus, id est, caro, non divinitas cruentata est : et indumentum ei carnis, non immortalitatem vitae auferre potuerunt. Hanc tunicam Judaicae bestiae cruentaverunt, illae de quibus dicit : « Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos (*Luc. x, 4*). »

16. Quod autem lacus siccus erat (*Gen. xxxvii, 24*), quid mirum si Judaeorum lacus aquam non habet, qui dereliquerunt **489** fontem aquae vivae, et fecerunt sibi lacus contritos? Et ut scias verum hoc esse mysterium, ipse de se Dominus ait : « Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, et in umbra mortis (*Psal. lxxxvii, 7*). »

17. Illi igitur emunt Christum qui bonos odores deferunt, thymiana quo adolent altaria pie mentis. Unde et David Graece hoc modo ait : Κατευθύνθητω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου (*Psal. cxl, 2*). Resinam quoque qua marmora confracta sociantur, est resina spiritalis quae fracturas animae tuae solidet, et divulsa connectat, resoluta constringat. Haec enim spiritalis resina corroborat, et quaedam comminuta animae membra componit, ut sine offensione socientur. Denique Jeremias hanc quaerit resinam, ut Babyloniam curet sanare, si possit, dicens : « Accipite resinam corruptioni ejus, si quo modo sanabitur. Curavi-
mus Babyloniam, et sanata non est (*Jerem. li, 8, 9*). » Non est sanata Synagoga, quia resina ista migravit ad Ecclesiam. Ideo ex Galaad veniebant negotiatores, hoc est, de possessione vel incolatu testimonii, merces suas ad Ecclesiam transferentes,

(14) LXX legunt χρυσῶν, aureis, sed castigantur ab Hieronymo. Porro quod addit Ambrosius, *alibi viginti quinque, etc.*, de suae aetatis codicibus loquitur. Siquidem vetustissimi nostri codices ac Bibl. constanter legunt *viginti argenteis*.

(15) Rom. edit., *superius Ruben dixerat*. Et re ipsa voces ibi relatæ in Scriptura soli Ruben at-

ut gentium peccata resina ista curaret. De quibus dicitur : Convalescite, manus demissæ, et genua dissoluta (*Isa. xxxv, 3*). » Fides sincera resina est. Hanc adhibebat Petrus, cum diceret claudo : « In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula (*Act. iii, 6*); » meritoque surrexit, et ambulavit. Hanc habebat cum diceret paralytico : « Aenea, sanet te Dominus Jesus Christus : surge et sterne tibi. Et surrexerit, et stravit sibi (*Act. ix, 34*). » Hanc habebat, cum diceret mortuæ : « Surge in nomine Domini nostri Jesu Christi. Et defuncta surrexit (*Ibid., 40*). » Hujus resinæ temperamento lapides illi de quibus potens est Dominus resuscitare filios Abrahamæ, compaginantur. Hujus resinæ medicamento claudus erigitur, paralyticus reformatur, mortua resuscitatur.

18. Illud quoque quod hædi sanguine resperse-
runt tunicam ejus (*Gen. xxxvii, 32*), videtur significare quoniam falsis testimoniis appetentes, in invidiam deduxere peccati omnium peccata donantem. Nobis agnus est, illis hædus. Nobis agnus Dei occisus est, quibus abstulit peccatum mundi : illis hædus, quorum acervavit errores, delicta cumulavit. Ideoque ait : « Implete mensuram patrum vestrorum (*Matth. xxiii, 32*). » Meritoque Jacob posteritatis suae deplorans dispendia, quasi pater filium flebat amissum, quasi propheta lugebat interitum Judaeorum. Denique scidit etiam vestimenta sua : quod in passione Domini factum legitur (*Matth. xxvi, 65*) a principe sacerdotum, in quo esset non privata persona, sed publici munus officii. Et velum templi scissum est (*Matth. xxvii, 51*); ut profanata mysteria, nudatum populum salutaribus indumentis, divisum regnum talibus manifestaretur insignibus destruendum : quia omne regnum divisum facile destruetur. Et vere divisum, quando hoc quod erat Christi, cepit esse etiam diaboli. Neque enim poterant indivisi manere, qui a Patre Filium separabant.

490 CAPUT IV.

Joseph ducitur in Ægyptum, atque a præposito coquorum emitur, in quo Christi sua servitute nos liberantis figura est. In eodem ostenditur in ipsa captivitate libertatem posse retineri : nec non in libertate reperiri captivitatem. Denique omnibus in exemplum Joseph proponitur.

19. Venditus est ergo Joseph, ductus in Ægyptum, emptus a præpositio coquorum (16). Non otiosa persona quæ cruda ciborum coqueret, ut epularentur animi fidei suavitate. Nullus enim cibus scientia et doctrina dulcior. Erat ante in Ægypto cruda perfidia, quam nullus divinæ cognitionis ardor, et veræ scientiæ cupiditas nulla mol-

tribuuntur. Verum aliarum edit. ac mss. omnium consensus facit, ut eas ab Ambrosio etiam Judæ attributas credamus : cum præsertim utrumque de liberando Joseph sollicitum fuisse supra narra-
verit.

(16) Edit. Rom. hunc versum præmittebat : *Joseph autem ductus est in Ægyptum, et emit eum, etc.*

liverat, non eloquia Domini ignita decoxerant. Venditus est autem Joseph in Ægypto, quia Christus venturus erat ad eos quibus dictum est: « Peccatis vestris venditi estis (Isa. l, 1). » Et ideo suo sanguine redemit, quos propria peccata vendiderant. Sed venditus Christus conditionis susceptione, non culpæ, peccati pretio (17) tenetur: quia peccatum ipse non fecit. Pretio igitur nostrum debitum, non sua æra contraxit, chirographum sustulit, feneratorum removit, exiit debitorem: unus exsolvit (18) quod ab omnibus debebatur. Non licebat nobis exire servitio. Suscepit hoc ille pro nobis, ut servitutem mundi repelleret, libertatem paradisi restitueret, gratiam novam consortii sui honore donaret. Hoc de mysterio.

20. Cæterum quod ad moralem pertinet locum, quia omnes vult salvos fieri Dominus Deus noster, dedit per Joseph etiam iis qui sunt in servitute solatium: attribuit magisterium; ut discerent etiam in ultima conditione posse mores esse superiores, nec ullum statum immunem esse virtutis, si animus se uniuscujusque cognoscat: carnem servituti subditam esse, non mentem: multosque servulos esse dominis liberiores, si in servitute positi a servilibus putent operibus abstinendum. Servile est omne peccatum, libera est innocentia. Unde et Dominus ait: « Omnis qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. viii, 34). Quomodo enim non servus omnis avarus, qui pro exiguo pecuniæ lucello (19) se ipsum auctionatur? Timet omnia, ne congesta amittat, qui non utenda con-

gessit, majore periculo servaturus quo majora quæsit. Quomodo non mendicus, cui sunt parva quæ possidet? Nam etsi mihi dives videatur, sibi eget: nec testimoniis sua vota solatur, qui quod optat nescit credere. Quomodo autem non et ille servus, qui subditus est libidini? Primum suis ardet incendiis, et pectoris sui facibus (20) exuritur. Quibus recte dicit propheta: « Ambulate in lumine ignis vestri, et in flamma quam accendistis (Isa. l, 11). » Suscipit omnes metus, insidiatur somno singulorum; ut unius cupiditate potiatur, fit servus omnium. Servit igitur hanc miseram quidem servitutem, qui ipse sibi dominos facit, ipse vult habere quos timeat. Nihil enim tam speciale servitutis est, quam semper timere.

(17) Edit. Era., Gil. ac Rom., *peccatique pretio*: Am. et mss. omnes. *peccati pretio*. Rursus ubi edit. omnes ac mss. sex, *tenetur*: ibi totidem alii, *non tenetur*. Haud dubie ob verba sequentia, *quia peccatum*, etc. Verum ut doctoris nostri mens capiatur, locus ita explicandus est, ac si legeretur isto ordine, *conditionis susceptione, non culpæ, quia peccatum ipse non fecit, peccati pretio non tenetur*. Nec post multa vel. edit., *Pretio igitur nostro debitum, non sua æra contraxerunt*. Rom., *Pretio igitur nostro, sed suo æra contraxit*. Mss. Theod. et Valc. *Pretio igitur nostrum debitum, non suo ære contraxit*. Denique alii omnes ut in textu, ubi vox pretio, idem valet, ac per pretium, quod solvendum ipse suscepit,

A Ille vero in quavis conditione servitii semper liber, qui mundi amore non capitur, avaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui securus spectat præsentiam, quem futura non terrent. Nonne videtur tibi iste in servitute dominari: ille autem in libertate servire? Serviebat Joseph, regnabat Pharaon: beatior hujus servitus, quam regnum illius. Denique tota Ægyptus collapsa esset fame, nisi regnum suum consilio servuli subdidisset.

21. Habent igitur unde glorientur originis servuli, servivit et Joseph. Habent unde se consolentur qui ex libertate in servitutem aliqua necessitate venerunt. Habent quod imitentur, ut discant conditionem se mutare posse, non mores: esse et in vernaculis libertatem, et in servitute constantiam. Habent etiam domini quod per servulos bonos sperent. Abraham filio per vernaculum invenit uxorem. Benedixit Dominus domum Ægyptii propter Joseph, et facta est benedictio Domini in toto censu ejus, et in domo et in agris. « Et convertit, inquit, omnia quæcunque illi erant, in manus Joseph (Gen. xxxix, 4). » Advertimus quod ea quæ domini gubernare non poterant, servuli gubernarunt.

CAPUT V.

Josephi ob pulchritudinem, sed magis ob pudicitiam commendatio. Is nulla sua culpa adamatus a domina, ac de stupro compellatus, eam repellit, rejectisque vestibus ornatio fugit: illa vero dum eum retinet, atque insontem criminatur, ignominiam suam nudat. Tamen mittitur Joseph in carcerem: at ibi divino præsidio non destituitur.

22. Sed quid de privata domo dispositionis ejus servuli astruam, qui rexit imperium, ? Plus tamen est quod ipse ante se rexit (21): et cum esset decorus aspectu, et speciosus facie valde, venustatem sui vultus ad alienam non derivavit injuriam, sed ad suam servavit gratiam: hoc se pulchriorem ratus, si non dispendio castitatis, sed cultu pudoris speciosior probaretur. Illum esse verum decorem, qui non alienos oculos caperet, nec fragiles mentes vulneraret, sed judicia acquireret universorum, fraudi nullis futurus, laudi sibi. Jam si qua petulantibus aspexit oculis, illius crimen solius est quæ male vidit, non hujus qui male se nollet videri: nec in eo quod visus est,

(18) Mss. nec pauci, nec inferioris notæ, *munus exsolvit*.

(19) Sic edit. omnes, ac plerique mss. Attamen aliquot boni ævi legunt, *pecuniæ locello*. Non male.

(20) Omnes edit., *et peccati sui facibus*. Omnes mss., *et pectoris*, etc.

(21) Rom. edit. post. voces *ante se rexit*, caput quartum claudebat, et quintum ordiebatur in hæc verba: *Et erat Joseph speciosus facie, et decorus aspectu valde. Cum esset Joseph speciosus facie, et decorus aspectu valde*, etc. Nos locum ad aliarum edit. et cunctorum mss. fidem emendavimus, etc.

culpa est. Non erat in potestate servuli ut non videretur: maritus debuit cavere oculos uxoris (22). Si ille nihil timebat de conjuge, arbitrabatur iste testimonium esse castimoniam, non remissionem incuriam (23). Discant tamen viri cavere etiam oculos feminarum. Adamantur enim et qui nolunt amari. Denique adamatus est Joseph, qui amantem contemneret. Et bene excusavit eum Scriptura dicens: « Immisit oculos uxor domini ejus in Joseph (*Gen.* xxxix, 7), » hoc est, non ipse **492** se ostentavit, nec cepit incautam: sed illa retia sua misit, et indagine sui capta est. Laqueos suos sparsit, et suis hæsit vinculis.

23. Dixit autem illi: « Dormi mecum (*Ibid.*) » Prima adulteræ oculorum tela sunt, secunda verborum. Sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere. Suppetit defensio, ubi adhuc liber affectus est. Ideo scriptum est quia ille noluit (*Ibid.* 8). Primum igitur congressione mentis superavit, tanquam scuto animi irruentem repellens: deinde sermonem tanquam hastam vibravit, ut se illa revocaret. « Et dixit uxori domini sui (*Ibid.*) » Recte uxor domini, non ipsa domina dicitur quæ non potuit extorquere quod voluit imperare. Nam quomodo domina quæ dominandi non habebat effectum, quæ disciplinam dominæ non tenebat, quæ servulis libidinis incentiva præstabat? Ille dominus qui amantis non exceptit faces, qui lenocinantis vincla non sensit, quem nulla mortis formido perterruit qui maluit liber criminis mori, quam potentiæ criminose eligere consortium. Ille liber, qui turpe credidit vicem gratiæ non referre. Deditque non ut meticulous excusatus, nec tanquam periculis timidus cavet: sed tanquam beneficii herilis et innocentie suæ debitor fugit crimen ingrati, peccatique labem et culpæ contagium quasi justus horrescit. Tertium spiculum adultera interpellandi assiduitate vibrabat: sed Joseph non audiebat eam. Habes post prima verba quid caveas. Non solum lubrica, sed etiam procax, importuna, petulans est libido, nec habet quod vereatur adultera. Quæ dispendia pudoris prima non doluit, insidiatur ut capiat.

24. Denique officii sui et commissi muneris ingressum gratia, remotis arbitris ac domesticis (*Ibid.* 11), apprehendit eum dicens: « Dormi mecum. » Excusatur Joseph Scripturæ testimonio, quia commissum a domino nequibat deserere obsequium. Non enim satis est quod securus sui, domus interiora, quasi qui capi non posset, ingressus est: justus debuit providere ne furenti copiam daret, et ejus illa peccato periret: sed qui adversari sibi domini sui videbat uxorem,

(22) *Cavere oculos uxoris*, pro cavere oculis uxoris, seu cavere ne quis ad uxorem accederet, cujus forma illius oculos pelliceret: locutio parum admodum usitata, sed hic communi mss. ac edit. suffragio asserta.

(25) Rom. edit., *non remissionem curæ*. Reli-

quæ cum mss. omnibus, *non remissionem incuriam*, hoc est, non remissionem ab incuria profectam.

25. Excusatur quod ingressus est: prædicatur quod elapsus est (24), nec pluris fecit vestimenta corporis, quam animi castimoniam. Reliquit tanquam non sua, quæ adultera suis manibus detinebat: et aliena judicavit, quæ tactu impudicæ potuerant comprehendi. Magnus tamen vir, qui venditus servile nescivit ingenium, adamatus non redamavit, rogatus non acquievit, comprehensus aufugit. Qui cum ab uxore domini conveniretur, teneri veste potuit, animo capi non potuit: ac ne ipsa quidem verba diu passus, contagium judicavit si diutius moraretur: ne per manus adulteræ libidinis incentiva transirent. Itaque vestem exuit, crimen excussit, et relictis quibus tenebatur, exuviis, spoliatus quidem, sed non nudus aufugit, qui erat tectior indumento **493** pudoris. Non est enim nudus, nisi quem culpa nudaverit. Denique in superioribus habemus quod Adam, posteaquam Dei mandata prævaricatione deseruit, et peccati gravis æra contraxit, nudus erat. Unde et ipse ait: « Vocem tuam audivi in paradiso, et timui, quia nudus sum, et abscondi me (*Gen.* iii, 10). » Intellexit enim se esse nudum, qui infulas divinæ protectionis amiserat. Et ideo latebat, quia vestem fidei non habebat, quam utique prævaricando deposuit. Magnam rem vides. Ille nudus erat qui tunicam non amisit: iste nudus non erat qui vestimentis se exuit, quæ in manibus adulteræ dereliquit. Eadem Scriptura illum nudum asseruit, hunc abnuit. Et ideo iste exspoliavit se potius quam nudavit, qui incorrupta virtutum vestimenta servabat, exspolians se veterem hominem cum actibus ejus, ut indueret novum, qui secundum imaginem Creatoris in agnitione renovatur. Ille autem nudus remansit, qui se iterum vestire non potuit, singulari spolio virtutis exutus. Unde pelliceam accepit tunicam; quia peccator habere non poterat spiritalem. Reliquit igitur vestimenta Joseph, et nudavit adulteræ inverecundiam, quæ postea latere non potuit.

26. Denique exivit foras, et ipsa adulterii sui tentamenta vulgavit, exaltans vocem suam; eo quod relictis vestibus, Hæbreus aufugerat. Ipsa igitur quod celare debuerat, prodebat: ut composito crimine læderet innocentem. Justus autem accusare non novit; et ideo impune hoc impudica faciebat. Illam igitur vere exutam dixerim, etiam aliena vestimenta servantem, quæ omnia amiserat velamina castitatis: illum satis ornatum, satis defensum, cujus vox non audiebatur, et innocentia loquebatur. Sic Susanna postea dum tacet in judi-

quæ cum mss. omnibus, *non remissionem incuriam*, hoc est, non remissionem ab incuria profectam.

(24) Post vocem *elapsus est*, addi edit. Rom. *Et relinquens vestimenta in manibus ejus fugit. Non pluris, etc.*

cio, melius locuta est oraculo ; et ideo prophetæ meruit defensionem, quæ propriæ vocis non quæsitivum auxilium. Illum ergo beatiorem dixerim, cum in carcerem mitteretur ; quia subibat pro castitate martyrium. Bonum enim munus pudicitia, sed minoris meriti cum periculum non habet : ubi vero etiam salutis periculo defenditur, ibi plenius coronatur. (25).

27. In audita causa, inexplorata fide veri, tanquam reus criminis in carcerem Joseph mittitur : sed eum Dominus nec in carcere deserebat. Non turbentur innocentes, cum falsis criminibus appetuntur ; cum oppressa justitia traduntur in carcerem. Visitat Deus et in carcere suos ; et ideo ibi est plus auxilii, ubi est plus periculi. Sed quid mirum si visitat Christus in carcere positos, qui se ipsum in suis in carcere inclusum esse memoravit, sicut habes scriptum : « In carcere eram, et non venistis ad me (Matth. xxv, 43) ? » Quo non penetrat divina misericordia ? Invenit Joseph hujusmodi gratiam, ut **494** qui fuerat clausus in carcere, ipse potius carceris claustra servaret, concederet munere clavicularius, inclusos omnes potestati ejus comitteret. Itaque Joseph non solum carcerem non sentiebat, sed etiam alios quoque carceris levabat ærumma.

CAPUT VI.

Post brevem invectivam in mulierem, ad spadones hujus etiam auctores injuriæ transit ; et demonstrato quam fragilis sit eorum status, alterius somnium ejusque expositionem refert. Hinc sæculi potentiam somnii similem esse ostendit. Deinde mystice laudato Hebræo interprete, invehitur in eunuchum beneficium immemorem. Demum tacite Calligonum perstringens, pauca de regionum ministrorum statu ac fragilitate subjungit.

28. Hujus igitur injuriæ auctor mulier, et spadones sunt (26), sed mulier Ægyptiorum, quæ procaces cum viris solita miscere sermones, lacessere verecundos, refugientes insequi, pudentes perurgere, cum vitia sua non posset defendere, innoxios criminabatur, perfidiam admiscens perfidiæ, aliena tenens, et alios ipsa condemnans, modum nullum ponens furori. Quæ enim causa crudelitatis, nisi

(25) Rom. edit. voci coronatur subjungit, *Factum est autem, ut audivit dominus ejus verba uxoris suæ.... Accipiens Joseph injecit eum in carcerem.*

(26) Ita vet. edit. et concti mss., exceptis Theod. et Val., ubi legitur, *Hujus igitur injuriæ auctor mulier spadonis fuit.* Apertus sensus : agitur enim de uxore Putipharis quem Pharaonis eunuchum vocat Scriptura. Edit. autem Rom. quæ caput quintum producit usque ad vocem recusavit, sic habet, *Hujus tamen injuriæ auctor mulier est, sed mulier, etc.* Rursus ibidem omnes edit., *Sed mulier Ægypt. quæ..... solita, etc.* Mss. prope ad unum, *Sed mulieres Ægypt. quæ..... solent, etc.* Hic autem solet quæri de Puthiphare utrum is cum eunuchus et spado dicitur, significetur reipsa fuisse eviratus ; an vero hoc dignitatis nomen fuerit ? Utraque opinio fautores suos habet : quorum si placet rationes cognoscere, adi Augustinum, *Quæst. in Gen. l. 1. quæst. 136* ; Hieronymum in *Tradit.* ; Nobilii notas in hunc locum apud *LXX* ; Corn. Jansenium in *Gen.* ; Guil. Estium, *Annot. in diffc. Scripturæ*

A quod cupiditibus suis obsisti videbat, et desideria sua verita assenssione fraudari ? En propter quod aperiatur carcer, ut suscipiat innocentes : solvantur catenæ reis, ut imponantur fidelibus : dimittantur veritatis adulteri, ut incluatur qui fidei adulterium recusavit.

29. De istis vero spadonibus (27) quid dicam ? qui exemplo debent esse spadonibus cæteris, quod status eorum fragilis ac tenuis, et in voluntate, regia spes omnis, quibus levis offensa summum periculum sit : secundæ autem res vile ministerium Gloriabatur alter quod esset vini præpositus, alter quod esset pistorum. Uterque offendit, missique in carcerem, et commendati sancto Joseph, ab ipso carceris claviculario, cum essent illic dies complures, viderunt somnium ; et cum reviseret eos Joseph, tristes turbatosque animi offendit : quia turbabantur somnio, cujus interpretem non invenirent : « Nonne per Deum, inquit, interpretatio somnii est ? Narrate ergo mihi. Et narravit præpostus vini somnium suum : Erat vitis in conspectu meo: in vite autem tres radices : et ipsa flores ferens germinavit maturos botryones uvarum (28) : et calix Pharao in manu mea. Et sumpsi eam, et expressi eam in calicem, et dedi calicem in manus Pharao. Et dixit illi Joseph : Hæc interpretatio ejus : Tres radices, tres dies sunt. Adhuc triduo, et in mentem habebit Pharao principatum tuum, et restituet te super officium tuum pristinum, et dabis calicem in manus Pharao. Sed memor esto per temetipsum, cum tibi bene **495** erit, et facies in me misericordiam, et memor eris mei ad Pharaonem, et educes me de carcere isto ; quia furto involatus sum (29) de terra Hebræorum, et hic nihil male feci, sed miserunt me in lacum carceris hujus (*Gen. xl, 8-15*). »

30. Alterius somnium non libet dicere. Meministi certe verborum meorum, quod etiam tunc refugerim ejus interpretationem in eo, cujus exitum refugio, mortem perhorresco. De isto prius dicamus, qui si beatus videbatur, cum esset vini præpositus ; et hunc summum credebat apicem loca ; Hug. Grotium, et alios.

(27) Caput sextum hic edit. Rom. auspicabatur illis verbis : *Iratus est Pharao super duobus spadonibus suis, super præposito pincernarum et super præposito pistorum, et posuit eos in custodiam in carcere. Quid de istis duobus spadonibus. etc.*

(28) Edit. ant., *florene ferens, germina matura, et botryones uvarum.*, Rom., *florens ferebat germina, maturos botryones uvarum.* Mss. ut in textu, nisi quod nonnulli melioris notæ habent, *maturi botryones : unus, et maturi, etc.*, optime, modo subintellegas erat.

(29). Ita mss. plures ac potiores. Alii partim cum ant. edit., *furtive captus sum* : partim cum Rom., *furto surreptus sum, sive, sublatus sum.* In nullo in his quod ad sensum discrimen. *Involare* enim dicitur a vola manus qua fures ad aliena suffuranda atque occultanda uti solent. Rom. edit. nonnulla huic Scripturæ textui inseruit, quo magis cum *LXX* conveniret, sed hæc ad sensum parum faciunt.

omnis potentiae, quod regi calicem dabat. Hæc gloria illius, hæc magnificentia in hoc sæculo : hæc defraudatus dolebat ; huic redditus gratulabatur, Sed hoc somnium est, et omnis potentia sæculi somnium, non veritas est. Denique per somnium vidit reddi principatum suum. Et Isaias dicit ita esse hujusmodi homines, qui in hoc sæculo delectantur secundis rebus, sicut qui in somnis manducat et bibit. videtur sibi cibo aut potu, dum dormit, repleti : sed cum evigilaverit, incipit esurire amplius ; et tunc intelligit quam inanis ille cibus et potus fuerit somniantis (*Isa xxix, 8*) : sic qui dormit in hoc sæculo, nec oculos aperit ad mysteria divina, quandiu somno gravatur corporis, putat alicujus momenti esse hanc sæcularem potentiam, quasi in somnis eam videt : ubi evigilaverit, deprehendit quam inanis hujus sæculi voluptas sit.

31. Considera nunc illum verum Hebræum (30), illum non somnii, sed veritatis et præclaræ visionis interpretem, qui de divinitatis illa plenitudine a libertate cœlestis gratiæ in hunc corporeum carcerem venerit, quem non potuit sæculi hujus illecebra mutare, non ulla corruptela mundanæ voluptatis evertere, qui tentatus non decidit, appetitus non appetivit, postremo adulterina quadam Synagogæ manu veste corporis apprehensus, carnem exiit, liber mortis ascendit. Calumniata est meretrix, ubi eum tenere non potuit, quem carcer non terruit, non inferna tenuerunt : quin etiam quo veluti puniendus descenderat, inde alios liberavit : ubi ipsi stringebantur mortis vincula, ibi laxavit ipse vincula mortuorum.

32. Considera ergo istum Hebræum dicentem illi præpositum spadonum, qui contraxerat offensam regiam, quem restituerat muneri suo : « Memor esto per te ipsum, cum tibi bene erit : et facies in me misericordiam, et memor eris mei (*Gen. xi, 14*). » Ideo secundo repetivit, quia sciebat non recordaturum quid evasisset injuriæ, cum potentiam recepisset. Ideo secundo admonuit, quia secundo liberaverit ; ut si prioris beneficii eum memoria non teneret, vel posterioris subiret, non despiceret auctorem salutis suæ, non perfida prævaricatione violaret. Sed quod pejus est, cito beneficii irrepit **496** oblivio secundis rebus. Redditus officio suo non est memor factus interpretis, sed oblitus est eum (31). Sed etsi ille obliviscebatur, Christus non obliviscebatur : sed loquebatur ei, et per servulum

(30) Edit. omnes cum duobus mss., *verum Hebræum*. Mss. decem, *virum Hebræum*. Et paulo post ubi Rom. edit., *ac ubertate*, atque edit. veteres et duo mss. nobiscum, *a libertate*, decem alii habent *ad libertatem*.

(31). Addit Rom. edit., *Inquit enim : Et non recordatus est præpositus pincernarum Joseph, sed oblitus est ejus. Redditus, etc.*

(32). Sic edit. Gill., Rom. et quinque mss. Alii vero septem. *ubi vini ministerium ? Et unde, etc.* At edit. Am. atque Era..... *ministerium inundet.*

(33) Vet. edit., *Et factum est, inquit, post biennium. Mentio de hoc nostri spadone temporis non alia.*

A loquebatur dicens ad eum : « Memor esto per te ipsum, » hoc est, vel officii tui contemplatione quid audieris recordare. Sed etsi nunc oblitus es, memor eris mei ; ut evadas periculum, qui oblitus es beneficium. Tamen elatus potentia non recordabatur. Et quanta hæc potentia, ubi vini ministerium (32). En unde omnis jactantia ; quia erat spadonum præpositus, qui vinum poculis regis ministrabant.

33. « Et factum est, inquit, post biennium (*Gen. xli, 1*). » Mentior de hoc nostri spadonis tempore, nisi et dies convenit (33) ; quia post biennium recepit officium, nec recordatus est, sed admonitus Cognovit enim quod etiam regnum ipsum in hoc sæculo esset somnium, qui suo somnio non credit : didicit etiam regnum esse somnia, nec ipsorum potestates esse perpetuas. Sed cito hunc locum prætereat dolor, ne ipsa commemoratione crudescat : ne ipsius quidem sermonis mei meminisse delectat, quem tunc temporis vel effuderit dolor, vel extorsit Ecclesiæ contumelia.

34. Admonitus ergo sui per somnium regis ait : « Peccatum meum recordor (*Ibid. 9*). » Sera quidem ista est, sed utinam vera confessio ! Post peccatum fateris, quod ante peccatum cavere debueras. Quam cito oblitus fueras : « Memor esto mei (*Gen. xl, 14*). » Scis nempe tunc temporis hunc fuisse sermonem : sed obtusas aures habebas fastu potentiae, et vini ebrius non audiebas verba sobrietatis. Vel nunc memento mei, qui peccatum sero fateris. Qui rogas servulum Christi, cur Dominum negas ? Inebriare jam non vino, sed Spiritu sancto. Recordare quid passus sit, cum quo dormisti somnum tuum, et somniasti somnium. Et ipse præpositus erat, et præpositus epularum regis, quæ ad opus pistorium pertinebant. Sublimem se esse credebat, quia in potestate habebat panem regium : nesciebat multos anfractus esse hujus potentiae. Mirabatur aliis, ipse mox supplicio dedendus extremo ; audivit eum, qui licet servulus Domini, tamen loquebatur oraculum : quod ipsius jussu regis, de quo sibi plurimum blandiebatur, caput amissurus esset, esca avibus derelinquendus. Vel hoc te exemplum revocare debebat, ut perfidiæ non crederes.

35. Sunt et alia exempla de fastu et fragilitate ministrorum regaliū, quæ posterioris temporis historia habet. Et Docch præpositus erat, et præpositus regis animalium ad disciplinam mulorum (34), hoc est, spadonum animalium. Hic quoque sacer-

de causa, nisi quod et dies convenit. Rom., Factum est autem post biennium, Pharao vidit somnium, Mentio de hoc nostri spadonis tempore, non alia ; mss. vero ut in textu, nisi quod in duobus legitur... de hoc nostri spadone temporis, nisi et dies conveniat. Hic porro Calligonum eunuchum a sancto præsule designatum haud sine causa arbitramur : quia de re consulas licet nostram ad hunc tractatum Admonitionem.

(34) Ita mss. septem melioris notæ. Duo cum edit. omnibus, *adde, si placet, mulorum. Tres, adjiciam mulorum.*

dotem Domini detulit, et fraude regem commovit in sacerdotis periculum, et hic 497 Syrus erat. Num mentior, quando et patria et facta conveniunt? Aman quoque cubiculo regis et ipse præpositus, dum invadere ecclesias Domini improba temeritate contendit, populumque fidelem spoliare ac persequi, gravibus sacrilegia suppliciiis expendit.

CAPUT VII.

Educto Joseph de carcere regis somnium proponitur, a quo et explicatur. Hoc Ambrosius tum rebus sui temporis, tum præsentis et futuro sæculo accommodat. Postea Josephi præmia, conjugium, liberos, frumenti distributionem mystice de Christo interpretatur; ac tandem nos ad emendum spiritalia alimenta hortatur.

36. Sed revertamur ad istum vini præpositum, qui quasi multo ebrius mero beneficii auctorem oblitus est diu: aliquando tamen, ut regi provideret interpretem, non quasi gratus, sed quasi callidus intimavit seriem rei gestæ. Quo cognito, rex quoque eum jussit accersiri, erutumque de carcere interrogavit, si posset interpretari sibi somnium. Cujus explanatione delectatus, removet injuriam, honorem detulit. Itaque videte si non præsentibus et ista conveniunt. Injuria illata est prius quam cognosceretur a rege: gratia relata, ubi regi est cognitus. Ita rex vacat culpa; quia et id quod excepit vir sanctus injuriæ, alienum fuit: et id quod recepit gratiæ, regis est proprium.

37. Somnium autem ejus, et interpretatio hujusmodi est (35): « Quæcunque, inquit, facit Deus, ostendit Pharaon. Septem vaccæ bonæ, septem anni sunt; et septem spicæ bonæ, septem anni sunt. Somnium Pharaon unum est. Et septem vaccæ macræ, quæ post illas ascendebant, septem anni sunt; et septem spicæ macræ, et a vento corruptæ, septem anni sunt. Erit septem annis fames. Verbum autem quod dixi: Quæcunque facit Deus, ostendit Pharaon. Ecce septem anni veniunt ubertatis magnæ in totam terram Ægypti. Veniet autem septem annis fames post hæc, et obliviscentur ubertatem in tota Ægypto: et consumet fames totam terram, et non agnosceatur ubertas terræ a fame quæ futura est post hæc. Valida enim nimium. Quod autem iteravit somnium Pharaon bis; quia verum erit verbum a Deo, et festinabit Deus facere illud (*Gen. xli, 25-32*).

38. Vetus somnium, res recentes. Posterioribus priora consumpta sunt: et ubi erat ante ubertatis copia, ibi rerum omnium facta est indigentia. Quod si quis hujusmodi regi consilium dedisset, ut aliquid de superiori ubertate posteriori princi-

(35) Rom. edit., *Et dixit Joseph Pharaoni: Somnium Pharaonis unum est, et interpretatio hujusmodi.* Totum locum ex edit. vet. ac mss. repræsentamus.

(36) Mss. aliquot, et quædam edit. Paris., *Quis enim sum? Clamabant (aliqui, clamabat) tamen? etc.* Plures mss. ac vet. edit., *Quis enim istud, etc.* Subintellige, de se dicat. vel quid simile.

(37) Vulgata edit., *Arastis impietatem, videtur autem sanctus Vir secutus interpretationem Aquilæ,*

patius sui servaret ætati, reliquo quoque tempore larga donandi affluentia redundasset. Sed immodica ævi superioris effusio etiam posteriora destituit, et homines diripientes universa, aliquem Joseph adhibere volebant. Etsi non ego Joseph (quis enim istud) clamabam (36), tamen vaccas illas pingues non solum lasciviam, sed etiam incuriam divinæ significare reverentiæ (de perfidis enim dictum est: « Tauri pingues obsederunt me (*Psal. xxi, 13*): » et de Judæorum populo scriptum est (*Deut. xxxii, 15*): « Impinguatus, 498 et obesus factus, et dilatatus est, et dereliquit eum qui fecit eum, » et ideo somnium illud redundantis sæcularis perpetuum esse non posse: fore tempus quo his fames dura succederet.

39. Nec tamen hoc somnium uni aut duobus demonstratum arbitror, sed omnibus propositum; eo quod septem anni istius mundi pingues, et sæculari ubertate opimi, absorbeantur ab illis sæculis quæ futura sunt, in quibus perpetua quies, et legis observantia spiritalis, quam Ephræm illa tribus patrum Deo fructuosa custodit. Bona vacca, non illa corporeo distenta ubere sed abundans spiritalis lactis et gratiæ, super cujus decorem cervicis Deus, sedere se dicit, ut scriptum est: « Ephræm vacca docta diligere victoriam. Ego autem transivi super decorem cervicis ejus (*Osee x, 1*). » Non ergo impinguet caput nostrum oleum peccatoris, nec falsi fructus delectare nos debent, ne dicatur et de nobis: « Seminastis impietatem (37), et iniquitates ejus vindemiastis. Manducasti fructum falsum, quia sperasti in curribus tuis (*Ibid. 13*). » Nec me movet quod habet spicas macras, et vento corruptas quia et David tunc melior erat, quando sicut aranea tabescebat: et spiritus contribulatus sacrificium Dei est, et illi præstantiores evadunt, quos in hoc sæculo gravibus injuriis spiritus malignus exercuit.

40. Unde magis mystica meruisse præmia Joseph arbitror, quia de mysticis est locutus (38). Quid enim sibi vult annulus digito ejus insertus, nisi ut intelligamus pontificatum ei fidei esse delatum, ut alios ipse signaret? quid stola, quæ amictus est sapientiæ, nisi tributum ei ab illo rege cœlesti, prudentiæ principatum? Torques aureus intellectum bonum videtur exprimere. Currus quoque significat fastigium sublime meritorum. Quis autem est qui ex gentibus accepit uxorem, nisi qui Ecclesiam ex nationibus sibi congregavit, et suscepit ex ea filium Manassen, per quem oblitus est omnes dolores suos quos habuit de sacrilegiis Judæorum?

vel Symmachi. Nam LXX habent *ἵνα τί παρεσιώπησατε ἀσέβειαν, utquid reticulistis impietatem, etc.* Hieronymus, *Quid reticetis impietates.* Illum de significatione verbi *reticere* adi Comment. in Osee cap. x.

(38) Post vocem *locutus*, addit. Rom. edit. *Et accipiens Pharaon annulum de sua, inseruit eum super manum Joseph, et induit eum stola byssina, etc.*

Suscepit alium quoque filium Ephraem, per cujus profectum claruit quod suscepta in carne humilitas et divinitatem non humiliavit, et gloriam cumulavit.

41. Denique quicumque famem patiebantur, ad Joseph mittebantur. Qui sunt isti, nisi de quibus dictum est: « Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes (Psal. LVIII, 7)? » Erat autem fames non unius loci, sed totius terræ: quia non erat qui faceret bonitatem. Ideo Dominus Jesus jejunia mundana miseratus aperuit horrea sua, et mysteriorum cœlestium thesauros scientiæ sapientiæque patefecit absconditos; ut nulli alimenta deessent. Dixit enim Sapientia: « Venite, edite panes meos (Prov. IX, 5). » Et ideo ab illo solo dicitur: « Dominus pascit me, et nihil mihi deerit (Psal. XXII, 1), qui saturatur a Christo. Aperuit ergo horrea sua Christus, et vendebat, non æra pecuniæ, sed fidei pretium, et devotionis stipendium quærens. Vendebat autem non paucis in Judæa: sed vendebat omnibus, ut ab universis nationibus crederetur.

42. « Et omnes regiones venerunt in Ægyptum ad Joseph emere (Gen. XL, 57); » obtinuerat enim fames. Omnes enim esuriunt, quos non paverit Christus. Emamus ergo alimenta, quibus famem possimus repellere. Nemo paupertatis suæ contemplatione revocetur, nemo vereatur qui argentum non habet. Non quærit Christus argentum, sed fidem (39) quæ argento pretiosior est. Denique emit eam Petrus, qui non habebat argentum. « Argentum, inquit, et aurum non habeo: sed quod habeo, do tibi. In nomine Jesu Christi surge, et ambula (Act. III, 6). » Et propheta Isaias dicit: « Qui sititis, ite ad aquam: et quicumque non habetis argentum, ite, emite, et bibite, et manducate: emite sine argento et pretio vinum, et adipem (Isa. LV, 1). » Neque enim pretium quæsivit a nobis, qui pro nobis sanguinis sui pretium solvit, quia non auro et argento, sed pretioso nos redemit sanguine. Ergo id pretium debes quo emptus es: et si ille non semper exigat, tu tamen debes. Eme igitur tibi Christum non eo quod pauci habent, sed eo quod omnes habent. Omnes habent per naturam, pauci offerunt per timorem. Suum est quod a te Christus reposcit. Ipse vitam omnibus dedit, ipse pro omnibus mortem suam obtulit. Solve pro auctore, quod soluturus es lege. Non mediocris iste contractus est. Non omnes eum facile vident (40). Denique illæ virgines in Evangelio, quas veniens sponsus exclusit, ideo foris relictæ sunt, quia venale oleum non emerunt. Unde dicitur eis: « Ite potius ad vendentes, et emite vobis (Matth. XXV, 9). » Et negotiator non immerito prædicatur, qui vendidit omnia sua, et emit margaritam (Matth. XIII, 46).

(39) Ita mss. omnes, excepto Theod., qui cum edit. omnibus præfert. *Non quæritur Christus argento, sed fide.* Quod quidem verbis potius quam

CAPUT VIII.

Exhortatio Jacob ad filios, ut in Ægyptum ad escas coemendas sese conferant, quid significet, quid item decem eorum, relicto domi Benjamin, profectio.

43. Et Jacob dixit filiis suis: « Quare pigri estis? Ecce audivi quia frumentum est in Ægypto: descendite illo, et emite nobis escas (Gen. XLII, 1, 2). » Non semel hoc Jacob dixit, quotidie omnibus filiis suis dicit, qui serius veniunt ad gratiam Christi: « Quare pigri estis? Ecce audivi quia frumentum est in Ægypto. » Ex hoc frumento granum est quod resurgit. Qui igitur famem sustinet, suæ segnitæ debet ascribere. « Ecce audivi, inquit, quia frumentum est in Ægypto. » Citius utique juniores aliquid quam seniores consuerunt audire, dum foris positi multa circumeunt. Sed hanc negotiationem prius senex audit, sed ille senex in quo est fidei longæva canities. Prior senex intelligit, sed ille senex in quo est venerabilis senectus, et ætas senectutis vita immaculata.

44. Nec omnes hanc negotiationem suscipiunt, nisi filii Jacob, et ipsi provectoris ætatis. Ideo decem pergunt, non pergit junior. Non misit eum pater: « Ne contingat, inquit, eum infirmitas (Ibid. 4). » Adhuc obnoxius erat infirmitati Benjamin junior. Patriarcha quidem legitur Benjamin, sed ille ex tribu Benjamin Paulus præfigurabatur. Merito Jacob de ejus infirmitate dubitabat. Denique infirmatus est, ut sanaretur: cæcitatem passus est, sed hæc infirmitas ad salutem. Denique illa cæcitas lucem attulit.

45. Accepimus historiam, cognoscamus mysterium. Sine Benjamin patriarchæ primo perrexerunt: sine Paulo apostoli. Uterque non primus advenit, sed accessitus a primis uberem mercedem priorum suo fecit adventu. « Est, inquit, frumentum in Ægypto, » hoc est, ubi major fames, ibi major ubertas est. Magnum frumentum in Ægypto. Denique et Deus Pater dicit: « Ex Ægypto vocavi Filium meum (Osee XI, 1). » Ex isto grano illa fecunditas. Neque enim messis esse potuisset, nisi Ægyptii granum ante sevisent. Est ergo frumentum quod nemo ante esse credebatur, in hoc frumento negotiantur patriarchæ. Et illi quidem argentum detulerunt: sed bonus Joseph frumentum dedit, argentum reddidit. Non enim pecunia emitur Christus, sed gratia. Pretium tuum fides est. Hac emuntur divina mysteria. Portat autem frumentum hoc asinus ille ante immundus in lege; sed jam mundus in gratia.

CAPUT IX.

Invalescente fame, filii Jacob redeunt in Ægyptum, ducto secum Benjamin ac muneribus delatis. Joseph comiter fratres alloquitur, qui ad convivium invitati, suspicantur sibi parari calumniam. Idem a

sensu diversum est.

(40) Rom. edit. sola, *Non omnes eum facile emunt.*

majore domus confirmantur. Quæ omnia de Pauli A vocatione ac prædicatione, necnon Judæorum infidelitate exponuntur.

46. Tenebatur tamen Benjamin junior, et patrio adhuc adhærebat affectu. Tenebant eum legis vincula, mos paternus (41). Fames invalescebat (42), quia sero veniebat. Intercedunt pro eo duo, Ruben et Judas (*Gen. XLIII, 1-11*), hoc est, humilitas atque confessio. His vadibus apud patrem utitur, his committitur, quorum unus primitivus, alius resuscitatus. Lex primitivi, Evangelium resuscitati (43). His deducitur Benjamin junior, et bonis odoribus comitatus advenit portans secum resinam, qua lapides marmorum connectuntur; eo quod prædicatione propria tanquam spiritali resina vivos lapides etiam ipse connecteret: portans etiam mel, quo noxia vulneris interiorius exeduntur sine aliqua acerbitate sectionis. Talis enim Pauli prædicatione, ut putrem aboleret affectum, corruptumque evacuet humorem disputationis suæ aculeo, urere magis ægræ mentis viscera cupiens, quam secare. Incensum orationis, et casiam, et guttam sepulturæ insignia esse David propheta nos docuit dicens: « Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis (*Psal. XLIV, 9*). » Venit enim **501** Paulus crucem Domini prædicare, ilicem semper virentem, et nuces quarum testa durior, fructus tenerior: meritoque virga sacerdotalis Aaron nucina, ut Jeremiæ baculus hujusmodi. Argentum quoque duplex, non otiosa munera esse quis dubitet; cum et patriarchæ vita, et apostoli sermo semper virescat in pectoribus singulorum, et eloquium sanctorum, sicut argentum igne examinatum, præcepti salubris fulgore resplendeat? Nec immerito duplex argentum referunt in quibus Pauli præfigurabatur adventus, qui laborantes presbyteros in verbo atque doctrina duplici honore donabat.

47. « Vidit autem illos Joseph, et Benjamin fratrem suum ex eadem matre (*Gen. XLIII, 29*). » Jam videntur Hebræi, et videntur a Christo qui verus Joseph est, quando cum Pauli veniunt typo: et loquitur illis mitia atque mansueta, ut pariter cibum sumant. Supra autem quia sine Benjamin venerunt, agnoscebat quidem eos: sed ab his se avertebat, ut scriptum est: « Et loquebatur his

(41) Cum ibi doceat Ambrosius Benjamin typum esse Pauli, alludit ad locum Epist. ad Gal. 1, 14, *Et proficiebam in Judaismo. . . abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.*

(42) Rom. edit. ante vocem *Fames*, præmittit hunc Scripturæ versum. *At fames invaluit super terram, etc.* Et sic exorditur caput 9.

(43) Mss. aliquot cum edit. omnibus, *Lex primitiva, Evangelium resuscitatum.* Benig., Fulg., Germ. et Colb., *Lex primitiva, Evangelium resuscitat.* Corb. ac Torn. . . . *resuscitati.* His accedunt Ebrulph., Mich. et Albin. nisi quod habent, *Lex primitivi*, quam lectionem germanam esse existimamus. Vult enim vir sanctus in Ruben figuram exstitisse legis ac Judæorum; in Juda Evangelii et Christianorum. Consule expositionem benedictio-

dura (*Gen. XLII, 7*), » quia ipsi non agnoscebant eum, a quo agnoscebantur. Pauli igitur merito profecerunt, quem Dominus Jesus tanquam juniorem fratrem ex eadem matre generatum amplius cæteris fratribus diligit. Advertant Judæi quem Dominum negaverunt, qui etiam crucifixus, ex synagoga tamen eorum tanquam ex eadem ortus parente plus eos diligit (44), si vel sero cognoscant suæ salutis auctorem. Sed propriorum conscii delictorum, non credunt tantam Christi esse misericordiam, ut donet peccatum, remittat injuriam. Ideoque præfigurabantur in patriarchis quales essent futuri. Invitabantur ad gratiam, ad salutaris mensæ vocabantur convivium; et calumniam sibi parari, insidias fieri suspicabantur.

48. Et cœperunt ad hominem, qui erat supra domum in janua domus causam suam agere velle (*Gen. XLII, 19*). Adhuc dubitant introire, et ex operibus suis malunt justificari, qui causam suam volunt astruere, quam gratiam accipere, et ideo in portis redarguuntur. Qui autem fructum uteri virginalis exspectat, et hæreditatem Domini, filii mercem negotiatur, non erubescet in porta: sed in exitu vitæ hujus repellit inimicum, ne ad altiora properanti conscius culpæ gravioris obstat.

49. Unde mystice illis respondit major domus. Et is qui sit intellige cum legeris Moysen fidelem in tota domo ejus. Majores enim domus, Moyses. Petrus et Paulus, et cæteri sancti sunt: Christus autem solus est dominus. Scriptum est: quia Moyses fidelis in tota domo ejus tanquam famulus in testimonium eorum quæ dicta essent (*Hebr. III, 5*): Christus autem tanquam filius in domo sua, quæ domus nos sumus, si libertatem et gloriam spei tenuerimus (*Ibid. 6*).

50. Hic ergo major domus respondit illis: « Propitius sit vobis Deus, nolite timere; Deus enim vester, et Deus patrum vestrorum dedit vobis thesauros in **502** sacculis vestris: at argentum vestrum probum acceptum habeo (*Gen. LXIII, 23*). » Illi enim dixerant: « Argentum uniuscujusque in sacculis nostris invenimus, ad pondus argentum nostrum retulimus (*Ibid. 21*). » O magna mysteria, et evidenter expressa! Hoc est dicere: Cur inflamini? Cur argentum vos habere vestrum in

num utriusque lib. *De Bened. Patriarcharum*, et hoc apertius explicatum reperies. Quod vero paulo superius Ruben dicitur *humilitas*, non ista interpretatio nominis est, sed allusio ad locum *Gen., XXIX, 32*, ubi de Lia dicitur: *vocavitque nomen ejus Ruben dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, etc.*

(44) Omnes edit. *ex eadem ortos parente plus diligit.* Mss. autem Corb., Benig., Theod. et Valc., *ex eadem ortus parente plus eos diligit.* Et hi quidem videntur eo præferendi, quod in aliis quatuor legitur *mortuus parente*, ubi haud dubie legendum, *ortus parente*: alii tamen duo præferunt, *mortuos parentes*, quod editis etiam favet. Sed minus bene hæc lectio sibi constaret ob vocem *eorum*, quæ fere in mss. omnibus invenitur.

sacculis sæpius usurpatis? Quid enim habetis quod non accepistis? Si autem accepistis, quid gloriamini, quasi non acceperitis? Jam saturati estis, divites facti estis, quia argentum habere vos creditis: sed argentum vobis Deus patrum vestrorum dedit. Ille Deus vester, ille patrum vestrorum Deus est, quem negatis. Sed ignoscit, sed indulget, sed recipit si revertamini. Ipse est qui vestrum non quærit argentum, suum donat. Ipse vobis dedit argentum in sacculis vestris. Jam sæculi vestri argentum habent, qui lutum habebant; et ideo vester est qui dicit: « Conscidisti saccum meum, et induisti me lætitia (Psal. xxix, 12). » Lætitia munus est Christus, ipse est argentum vestrum, ipse pretium vestrum. Non exigit a vobis Dominus Jesus frumenti sui pretium, non quærit vestri pondus argenti. Argentum vestrum reprobum est, argentum sacculi non est bonum (45).

51. « Argentum vestrum probum, acceptum habeo (Gen. xliii, 23); » hoc est, non est illud materiale argentum vestrum: sed spiritale argentum vestrum, hoc est probum, quod fida devotione quasi Jacob filii detulistis, quod sine damno datur, et sine ullo dispendio annumeratur; quandoquidem tali pretio detrimentum mortis excluditur, lucrum vitæ acquiritur.

CAPUT X.

Paucis de meridie præmissis, paratorum munerum illatio, convivii instauratio et humanissimus Josephi cum fratribus congressus referuntur. Hic fratrem Benjamin videns, deque eo sciscitatus, illi benedixit, atque ad occultandas lacrymas cum recessisset, mox lota facie revertitur. Quibus adjungitur moralis et mystica interpretatio.

52. « Paraverunt autem munera, donec introiret Joseph meridie (Ibid. 25). » Acceleravit meridie fides Pauli. Ante cæcus erat, postea cæpit videre lumen justitiæ quoniam qui revelat ad Dominum viam suam, et sperat in eum, Dominus quoque educet tanquam lumen justitiam ejus, et iudicium ejus sicut meridiem. Et Abrahæ quando Deus apparuit ad ilicem Mambre, meridies erat, cui de præsentia Domini lux æterna fulgebat. Meridies est quando Joseph verus in domum suam intrat, ut prandeat. Tunc enim plus dies lucet, quando sacramenta celebramus.

53. « Et intulerunt, ei, » inquit, « munera (Ibid. 26). Nos munera inferimus, ille instaurat convivium. Ille dicit: « Apponite panes (Ibid. 31), » quos soli Hebræi sumunt, Ægyptii manducare non

(45) Ita mss. plures ac potiores. Edit. vero cum aliis aliquot, *argentum sæculi*. Non tam scite. Agitur enim de argento quod in sacculis retulerant Hebræi. Rursus eodem loco Am., Era. et Gill. cum paucis mss., *Argentum vestrum habeo; hoc est probum quod fida*, etc. Rom., e. lit., . . . *habeo probatum, hoc est, quod fida*. Mss. vero magno numero ut in textu, nisi quod pro *fida*, legunt quidam *fidei*, quidam, *fide*.

(46) Sic omnes mss. At omnes edit., *qui usus istius et sedulitatis, et gratiæ? Morale mysterium*.

(47) *Morale*. Hic non idem significat ac supra, id videlicet quod ad institutionem morum conducit. Sed perfide est ac si dicas: mores hominum

possunt. Sed ante convivium quanta dignatio! Quam usus istius et sedulitatis (46) et gratiæ morale magisterium! Adhuc 503 de calumnia quam sibi a Joseph fieri putabant, fratres suspecti erant: ille invitabat ad prandium, horum nutabat affectus: illius perseverat gratia: primus appellat, primus interrogat: « Quomodo habetis (Ibid. 27)? »

54. Et iterum ait: « Recte est pater vester senior (Ibid.)? » Superioris est inferiorem ad colloquium provocare, dare sermonis fiduciam, quærere non solum de ipsis, sed etiam de parentibus.

55. Respondent illi: « Recte est puer tuus, pater noster (Ibid. 28). » Ille seniore dicit, ut honoraret: illi puerum nominaverunt, ut deferrent humilitatis obsequium; quod senectus honoratæ sit dignitatis, pueritia autem subjecta videatur, et propior verecundiæ, quam superbiæ.

56. « Respiciens autem oculis vidit Benjamin fratrem suum ex eadem matre (Ibid. 29). » Morale (47) est, ut quos diligimus, eos videamus præ cæteris, et quos animi intentio tenet priores, eos obtutus offendat oculorum. Siquidem plerumque circa alia mentis occupatione districti, quos habemus ante oculos, non videmus; ita duce animo dirigitur noster aspectus. Vidit igitur Benjamin fratrem suum sanctus Joseph, quem tenebat animo, quem oculis requirebat: quo absente, fratres pene non viderat, quia videre nihil proderat (48): nec solum vidisse contentus, quasi nesciret interrogavit: « Hic frater vester est adolescentior (Ibid.)? » Consuetudo et gratia charitatis, est, ut dilectos nobis non solum oculis, sed etiam sermone teneamus. Agnoverat Joseph dilectum suum: sed ideo interrogabat, ut quem tenebat animus vox sonaret.

57. Denique non exspectavit ut responderetur: sed continuo benedixit eum, et turbatus est desiderii sui fructu. « Torquebantur autem viscera ejus (Ibid. 30) » quia complectendi ejus quem desideraverat, libertas differebatur. Denique, « Ingressus in promptuarium ploravit, et lavit faciem suam, et continuit (49) se (Ibid. 30). » Grandis amoris aculei cito corda compungunt, nisi desiderii frena laxentur. Vincebatur affectu Joseph, differebatur consilio: ratio cum amore certabat. Flevit, ut amoris pii æstus lacrymis temperaret. Hæc moraliter.

ita se habent; vel simplicius: hoc in more positum est. Unde paulo post eodem sensu: *consuetudo*, inquit, *et gratia charitatis est, ut dilectos, etc.*

(48) *Quia videre nihil proderat*, desiderabatur in omnibus edit., quod nobis mss. undecim restituere.

(49) Sic ant. edit. et mss. quinque: a quibus non abit Rom. edit., nisi quod sola habet, *Et egressus continuit*. Mss. vero alii septem, *Et continuerunt se grandis amoris aculei*; e quibus Vale., Germ., Fulc. et Corb. habent, *cito corda compunguntur*.

58. Mystice autem. Vidit Dominus Jesus Paulum, A oculi enim Domini super justos, et dixit: « Hic frater vester est adolescentior (*Ibid.* 29) ? » Adhuc adolescentior dicitur, qui nondum maturam canæ fidei gerebat ætatem, nondum in virum perfectum excreverat, « in illam, » sicut ipse ait, « mensuram ætatis plenitudinis Christi (*Ephes.* iv, 13). » Denique adolescens legitur tantum ibi, ubi lapidantium Stephanum vestimenta servabat (*Act.* vii, 57). Et ideo Philemonem non adolescentiæ suæ, sed senectutis similem esse cupiebat, ut scripsit: « Magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex (*Philem.* 9). » Ideo adolescentiores viduas prædicat declinandas (*I Tim.* v, 11), non propter ætatem, sed propter quamdam pubescentium delictorum lasciviam, 504 immaturitatemque virtutis. Cæterum major in juvene, quam in sene laus castitatis est. Puto autem quod a vero non sit alienum illud, si intelligamus quia cum hoc Paulus haberet et horreret (50) correptus, quod cæcitas accidisset ei, inciperet tamen appropinquare dicendo: « Domine, quid me vis facere (*Act.* ix, 6); » ideo adolescentior dicebatur a Christo, ut qui vocabatur a gratia, excusaretur a culpa, quod ea lubricæ fuisset ætatis. Denique vidit eum Christus, ubi lux circumfulsit eum. Et quia adolescentes magis metu, quam ratione revocantur a vitio, adhibuit stimulum, et miseratus admonuit, ne adversus stimulum, calcitraret.

59. Turbalus est autem, sicut habes in Evangelio (*Joan.* xi, 33), quia turbavit se spiritu, cum Lazarum resuscitaret: et ibi flevit, ut prius lacrymis suis mortui delicta lavaret. Sed intra se flevit, et lavit faciem suam. Cæcitas Pauli, fletus est Christi: lavat faciem suam, ubi lumen ei reparatur amissum. Lavat faciem suam Christus, ubi baptizatus est Paulus, per quem Dominus Jesus a pluribus videretur. Et ideo in convivio pars ejus quintupliciter major effecta est, quod haberet superioribus anteferri, non solum mentis prudentia, sed etiam militia corporis, et gratia castitatis.

CAPUT XI.

Inebriantur omnes fratres cum sancto Joseph; at solius Benjaminini sacco inseritur scyphus. Inspiciuntur ordine omnium sacci, et tandem vas illud invenitur, atque istorum mysteria eruuntur, ubi præcique de donis divinis, ac de Pauli vocatione disputatur.

60. « Biberunt autem, et inebriati sunt pariter cum eo (*Gen.* xliii, 34). « A principio fidei major Paulo prærogativa defertur, de quo dictum est ad Ananiam: « Vade, quoniam vas electionis est mihi,

(50) Edit. omnes et mss. Vat. et Theod., *Cum hic Paulus hæreret, et horrore correptus quod,* etc. At nobiscum faciunt mss, octo: quos aliis anteposendos minime negabis, si consideres hæc verba, *Cum hoc Paulus haberet,* optime referri ad vitia adolescentiæ, *lasciviam delictorum, atque immaturitatem virtutis.*

(51) Rom. edit. sola, *Implete saccis hominum escas, quæcunque potuerint tollere, et injicite unius-*

ad sufferendum nomen meum coram gentibus (*Act.* ix, 15). A principio inebriatur ebrietate, sed sobria; ut et ipse cum sanctis diceret: « Et poculum tuum inebrians, quæm præclarum est (*Psal.* xxii, 5) ! »

61. Et scyphus argenteus soli ejus sacco inseritur (51) (*Gen.* xliii, 2). Nesciebat hoc Benjamin: fallebatur Paulus, sed vocabatur. Mittitur post eum mane. Nox enim præcesserat cæcitatibus, dies fidei appropinquabat.

62. Per ordinem singulorum prius inspiciuntur sacculi (*Ibid.* 12). Docet te mortalitatem Scriptura divina. Per ordinem antediscubuerunt in convivio contra eum (52), primitivus secundum ætatem (*Gen.* xliii, 33). Vides quod seniori locus ille sit deferendus. Per ordinem iterum requiruntur sacculi singulorum, ut scias electum Paulum cælesti esse iudicio. Discussit cæteros, hunc prætulit. In nullius alterius 505 sacco scyphus argenteus inventus est, nisi istius. Quid sibi vult quod insertus est sacco? Joseph quidem inebriavit ut falleret: scyphum misit ut fratrem quem diligebat, pia fraude revocaret: sed refulgent mysteria divina.

63. Hoc invenit in nobis Christus argentum, quod ipse donaverit. Habemus naturæ argentum, habemus et gratiæ. Natura opus est creatoris: gratia munus est redemptoris. Et si non possumus videre dona Christi; ille tamen donat, et operatur occulte, donat omnibus: sed servare paucorum est, non amittere. Non omnibus tam donat omnia. Triticum multis datur, scyphus uni, qui prophético et sacerdotali donatur munere. Non enim omnes, sed Propheta dicit: « Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo (*Psal.* cxv, 13). »

64. In corpore igitur Pauli jam doctrinæ cælestis alloquium refulgebat, cum esset eruditus in lege, Sed quia adhuc justitiæ Dei subjectus non erat, intra saccum erat scyphus, doctrina intra legem. lucerna intra modium. Missus tamen est Ananias, qui benedictionem daret, manum imponeret, saccum solveret: sacco soluto, reluxit argentum, et deciditibus squamis velut quibusdam sacci vinculis, statim vidit (*Act.* ix, 17, 18). Vinculum ejus perfidia erat: absolutio ejus fides facta est. Et ideo tanquam solutus sacco, hoc est, deposito legis velamine quod positum est supra cor Judæorum, conversus ad Dominum, liber a nexu, adeptus gratiam libertatis ait: « Nos itaque revelata facie gloriam Dei speculantes, ad eandem imaginem reformamur (*II Cor.* iii, 18). » Soluta enim calceamento legis, nudo vestigio liberi sermonis Evangelium prædicabat. Tenebant eum Judæi, et impedire

cujusque argentum in ore sacci: et scyphum meum argenteum injicite in saccum junioris. Quibus verbis caput auspicabatur. Iterum eadem cum Gili., *Non fallebatur Paulus.* Am. et Era. cum plerisque mss. *Fallebatur Paulus.* Sed mss. sex bonæ notæ *Infallebatur,* quod verbum etsi minus usitatum, significatione tamen a suo simplici non discrepat.

(52) Rom. edit., *in convivio coram eo.*

cupiebant : sed ubi in ejus sacco argentum resplenduit, sciderunt vestimenta sua, et reversi sunt retro. Libera enim pro Christo Pauli prædicatio nudavit populum Judæorum, et omnem eorum rescidit gratiam.

65. Ideoque retro regressi sunt, qui ante se videre non poterant (*Gen. XLIV, 13*) Retro redeunt, qui Christum amittunt. Denique et in Evangelio (*Joan. XVIII, 6*) cum corripere ad mortem Dominum Jesum, redeunt retro ceciderunt in terram. Merito retro revertentur, qui in terrenam labem ab illa cœlesti gratia recidebant. Nolebant igitur moraliter redire sine fratre, mystice sine Paulo reverti : quo amisso, asserebant in mœrorem deducendam parentis populi senectutem.

66. Et ideo Judas apud Joseph remanere cupiebat (*Gen. XLIV, 18-34*), ne videret mala quæ invenirent patrem suum, hoc est, jam prævidebat, et cavere cupiebat mala quæ ventura erant populo Judæorum. Sed cum adhuc hæc ipsa non esset in typo illo principum populi Judæorum libera prædicatio, flevit Joseph, hoc est, in illo ploravit Jesus.

506 CAPUT XII.

Joseph fratribus se ipse manifestans, ac eos ad accedendum invitans, atque etiam excusans, quem adversus Judæos adhibiturus erat Christus agendi modum exprimit. Ibi elegantissima verborum utriusque instituitur comparatio, et post illam Benjamin complexus a Joseph de Paulo obiter explicatur.

67. Et jussit omnes recedere, ut cognosceretur a fratribus (53). Non venerat enim, sicut ipse ait, nisi ad oves quæ perierunt domus Israël. « Et emittens vocem cum fletu, Ego sum, inquit, Joseph ; adhuc pater meus vivit (*Gen. XLV, 2 et 3*)? » Hoc est, expandit manus suas ad populum non credentem et contradicentem : non legatum neque nuntium quærens, sed ipse Dominus salvum facere volens populum suum : « Ipse qui loquebar, ecce adsum, inquit (*Isa. LI, 6*). » Et : « Palam factus non quærentibus me, appareo iis qui me non interrogabant (*Isa. LXV, 1*). » Quid igitur aliud tunc clamavit, nisi : « Ego sum Jesus (*Joan. XVIII, 6*), cum principibus Judæorum interrogantibus : « Tu es filius Dei? » responderet : « Vos dicitis quia ego sum, » cum Pilato diceret : « Tu dicis quia rex sum ; ego in hoc natus sum, ut testimonium perhibeam veritati (*Ibid. 37*) ; » cum principi sacerdotum dicenti : « Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus Filius Dei, » referret : « Tu dixisti. Amen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem ad dexteram virtutis Dei, et venientem cum nubibus cœli (*Matth. XXVI, 63, 64*). » Hoc est ergo quod ait : « Ego sum Joseph, » ego sum divinæ potentiæ. « Adhuc pater meus vivit? » Hoc est, Ego patrem non ego fratres agnosco, si aut vos fratrem, aut pater filium recognoscat.

(53) Sic omne mss. atque edit., excepta Rom., quæ hunc Scripturæ textum præmittit : *Et non po-*

A Adhuc ergo populus meus vivit, de cujus populi familia fratrem mihi elegi? »

68. « Accedite ad me (*Gen. XLV, 4*) ; » quia ego ad vos appropinquavi, et eo usque appropinquavi, ut per carnis susceptionem facerem me vestræ consortem naturæ. Nolite vel participem fugere vestræ societatis, si non agnoscitis auctorem salutis.

B 69. « Et accesserunt, inquit, ad illum, et dixit : Ego sum Joseph frater vester, quem vos tradidistis in Ægyptum. Nunc ergo nolite mœsti esse, neque vobis durum videatur, quoniam huc me vendidistis. Ad vitam enim vestram misit me Deus ante vos (*Ibid. 4 et 5*). » Quam fraterna pietas, quam dulcis germanitas ! ut etiam parricidale excusaret admissum, dicens divinæ illud providentiæ fuisse, non impietatis humanæ : quandoquidem non ab hominibus oblatus ad mortem, sed a Domino missus sit ad vitam. Quid aliud habet illa Domini nostri Jesu Christi, qui fratres omnes pietate superavit, in cruce positi intercessio pro plebe dicentis : « Pater, dimitte illis ; non enim sciunt quid faciunt (*Luc. XXIII, 34*)? » Quid aliud illa appellatio sanctitatis in medio discipulorum dicentis : « Pax vobis : ego sum, nolite timere (*Luc. XXIV, 36*)? » Et cum conturbati et conterriti existimarent se spiritum videre, iterum dixit ad illos : « Quid turbati estis, et quare cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte, ecce manus meas, et pedes meos, quia ego sum ipse. Palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere (*Ibid. 38, 39*). » Hæc ergo jam **507** tunc futura posterioribus temporibus mysteria revelata sunt.

C 70. Denique hæc ipsis exprimuntur sermonibus ; ut ipsum esse intelligamus, et qui ante in Joseph, et postea in suo locutus est corpore ; quandoquidem nec verba mutavit. Ait enim tunc : « Nolite mœsti esse. » Et infra : « Ascendite ad patrem meum, et dicite illi : Hæc dicit filius tuus Joseph : Fecit me Deus dominum totius terræ Ægypti (*Gen. XLV, 9*). » Et in Evangelio ait : « Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, et ibi me videbunt (*Matth. XXVIII, 10*). » Et infra ait : « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra (*Ibid. 18*), » hoc est dicere : divinæ hoc fuit dispositionis ut acciperem potestatem, non accerbitatis humanæ. Non objicit scelus, qui enumerat præmium.

D 71. Quod autem habetur in Genesi : « Ad vitam enim vestram misit me Deus ante vos, » reddit in Evangelio dicens : « Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (*Ibid. 19*). » Hæc enim est merces et vita sanctorum, quod etiam alios redemerunt.

72. illud quoque adverte, non otiose scriptum in Genesi : « Et eris prope me, tu et filii tui, et filii filiorum tuorum (*Gen. XLV, 10*) » Hoc est enim quod dixit in Evangelio : « Ecce ego vobiscum sum

tuit Joseph tolerare omnes astantes ei, sed dixit ; Emitte omnes a me, Jussit Joseph omnes, etc.

omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (*Matth.* xxviii, 20). »

73. Quam evidens quoque illud mysterium, quod veluti completo omni mandato, fratrem suum Benjamin complectitur Joseph, et cecidit super colum ejus (*Gen.* xlv), sicut etiam completo Evangelio Christus Paulum amplectitur quibusdam misericordiæ suæ brachiis (*Act.* xx, 37); ut interna opinione curvatum, velut a collo in cælum erigat. Unde et ille erectus a Christo ait: « Nostra autem conversatio in cælis est (*Philipp.* ii, 20). »

CAPUT XIII.

Inventos a Joseph fratres gaudet Pharaos, cujus erga eosdem humanitas explicatur. Quid munera, quæ Joseph fratribus et præcipue Benjamin confert, atque ad patrem destinata, significant. Quid etiam quod illos discedentes ad pacem exhortatur. Quæ reditus ipsorum in terram Chanaan, et patris ubi audivit filium vivere, admiratio consequitur.

74. Et gavisus est Pharaos, quod Joseph agnovisset fratres suos. Unde et vulgata est vox in domo Pharaos. Et hortatus est sanctum Joseph, ut fratres suos invitet ut veniant cum patre: et mandat impleri eorum sarcinas tritico, et vehicula dari (*Gen.* xlv, 16-20). Unde hæc humanitas barbaro, nisi illud ostenderetur magnum mysterium, quod jam non invidet Ecclesia, cum redimuntur Judæi, et populus Christianus hac adjunctione lætatur, et quibus potest subsidiis juvat, et mittit evangelizantes regnum Dei, quo maturius evocentur? Quibus dantur binæ stolæ (*Gen.* xlv, 22).

73. Et allegat Paulum (54), cum ejus dicta depromit, cui trecenti aurei, et quinque stolæ (*Ibid.* 23) diversi coloris conferantur a Christo. Trecentos aureos habet, qui crucem prædicat Christi. Ideoque 508 ait: « Neque enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (*I Cor.* ii, 2). » Et bene aureos accipit, quia non in suasoriis humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus prædicabat. Quinque autem stolæ accipit, vel sapientiæ multiplices disciplinas vel quod nullis sensum corporalium captus illecebris, ubi aliis periculum, illic teneret victoriam; qui omnes voluptates carnis singulari continentia et virtute superaret, cujus ingenium studiumque nulla corporis hebetaret infirmitas, qui cum esset in corpore, corpus se habere nesciret. Denique raptus in paradysum, sive in corpore, sive extra corpus nesciens audivit verba ineffabilia, quæ loqui homini non liceret: qui postremo nihil terrenum oleret in terris, sicut ipse docet dicens: « Quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salvi fiunt (*II Cor.* ii, 15).

(54) Omnes edit. ac mss. aliquot, *Et alligat Paulum*. Alii non pauci, nec postremæ notæ, *Et allegat Paulum*. Hoc autem ideo duximus aliis anteposendos, quod Benjamin, qui Pauli figura erat, non memoratur post hanc agnitionem mutuam alligatus; et Paulus ipse cum ejus dicta depromuntur, minus recte diceretur *alligari*, quam *allegari*, hoc est, legatus mitti.

A 76. Præcellit igitur Paulus et ejus exuberat portio: sed tamen habent et alii prædicatores gratiam suam. Binas stolæ accipiunt. Quas illas? Utique de quibus dubitare non debes, quia legisti de Sapientia dictum: « Binas vestes fecit viro suo (*Prov.* xxxi, 22). » Una est mystica, moralis altera (55). Sed non omnes apostoli, non omnes prophetæ, non omnes pastores, non omnes virtutes, non omnes habent gratiam curationum, non omnes linguis loquuntur. Ubi diversa merita, præmia diversa.

77. Et præmittuntur patri munera (*Gen.* xlv, 25). Filius honorat patrem, Christus populum suum invitavit promissis, invitavit muneribus. Portant hæc munera asini illi inutiles, et laboriosi ante nunc utiles: portant in typo Christi munera, portaturi in Evangelio munerum largitorem.

B 78. « Dimisit autem fratres suos et abierunt. Et dixit illis Joseph: Nolite irasci in via (*Ibid.* 24). Quam bene docet ab iracundia præcavendum, quod ea possit etiam amantes sui separare germanos: et maxime in via fugiendam esse discordiam, ubi ipse viandi comitatus debet inviolabilis gratiæ habere consortium. Quid autem aliud, ait Dominus noster Jesus, ex hoc corpore recessurus, cum discipulos dimitteret suos, nisi ne irascerentur in via, dicens: « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (*Joan.* xiv, 27)? » Ubi enim pax est, iracundia locum non habet, ablegatur discordia (56), fugatur dissensio. Hoc est ergo quod ait: « Pacem meam do vobis; » id est, « Nolite irasci in via. » Et vide ne in hac via dicat, hoc est, in hoc cursu totius vitæ indignationem cavendam, quod ira sæpe (11, quæst. 3. *Ira sæpe*) etiam innocentes in crimen adducat: quia dum justo amplius irascimur, et volumus alienum coercere peccatum, graviora peccata committimus. Ideo Apostolus: « Non vos ipsos, inquit, vindicantes, charissimi: sed date locum iræ (*Rom.* xii, 19), hoc est, declinemus eam, ne nos illa corripiat. Unde Dominus Jesus dimittebat, ad evangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia, sine pera, sine virga, id est, ut et incentiva litis, et instrumenta eriperet ultionis.

D 79. « Et ascenderunt, inquit, de Ægypto, et venerunt 509 in terram Chanaan ad Jacob patrem suum; et nuntiaverunt illi dicentes: Quia Joseph filius tuus vivit et ipse est princeps totius terræ Ægypti (*Gen.* xlv, 25, 26). » Quæ est terra Chanaan? Quæ nutabat. Quid igitur tam evidens, quam apostolorum tempora designari? Qui ingressi Judæorum synagogas nutantes, Domini Jesu potentiam prædicabant, sicut habemus in Actibus apostolorum

(55) Per mysticam et moralem stolam intellige mysticam et moralem Scripturarum interpretationem.

(56) Mss. majori numero et auctoritate, *alligatur discordia*; Theod., *miseriordia*; Benig., *concordia*. Quod ultimum nequaquam displicet. Alii tamen aliquot, et edit. omnes, *ablegatur discordia*. Et hoc magis congruit cum sequentibus.

dicente Petro : « Hunc ergo Jesum resuscitavit Deus, cujus nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, repromissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hoc donum quod vos videtis (*Act. II, 32, 33*). » Advertimus certe quomodo et vivere eum et terræ totius principem dicat, qui aperiens horrea sua, spiritatilis gratiæ donet omnibus ubertatem. Hæc dicebant apostoli, sed Judæi non credebant : sed injiciebant manus in eos (*Act. V, 18*), sed tradebant in custodiarum prædicatores salutis.

80. Unde et de Jacob scriptum est : « Expavit mente (*Gen. XLV, 36*) ; » non enim credebat eis. Expavit affectu plebis incredulæ, sed posteaquam Christi gesta cognovit, tantis beneficiis et operibus delinitus resumpsit spiritum dicens : « Magnum mihi est, si adhuc filius meus Joseph vivit : ibo, et videbo illum priusquam moriar (*Ibid. 28*). » Primum et maximum fidei fundamentum, in resurrectionem Christi credere. Quicumque enim crediderit resuscitatum, festinus requirit, devotus accedit, et intima Deum mente veneratur. Credit enim quod ipse non moriatur, si credat in resurrectionis auctorem.

CAPUT XIV.

Israel elevans se venit ad puteum Juramenti, ubi et sacrificat. Hunc Deus promissis consolatur, eique spondet fore ut ejus oculi manu Josephi claudantur. Ingressiuntur in Ægyptum septuaginta quinque animæ ac demum filios ad se convocat Israel : et horum omnium quæ mysteria.

81. « Et elevans se Israel, venit ad puteum Juramenti, immolavitque hostiam Deo patris sui Isaac (*Gen. XLVI, 1*). » Merito elevatur qui festinat ad Christum. Fides præcedit devotionem. Prius se elevavit, postea immolavit. Ille enim bene immolat, qui cognitionem divinitatis investigaverit.

82. « Dixit autem Deus ad Israel in visu nocte dicens : Jacob, Jacob. Qui dixit : Quid est ? Et Dominus ait : Ego sum Deus patrum tuorum, noli timere, descende in Ægyptum : in gentem enim magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum in Ægyptum, et ego deducam te in perpetuum (*Gen. XLVI, 2-4*). » Quemadmodum quæ ipsi legunt, non intelligunt ; et Moysen quem laudant, abnegant cum ejus scriptis credere nolunt. Quid evidentius quam quod hoc loco invitatur, ut ad sanctam Ecclesiam Dei transeant, et qui ante intra Judææ terminos coarctabantur **510** angustos, ad populum Dei migrent, qui ex toto orbe, ex omnibus nationibus et populis congregatus in magnam factus est gentem ? Denique in omnem terram exivit sonus eorum. Vocatur ergo a filiis suis Jacob, id est a

A Petro, Paulo, Joanne, populus Judæorum invitatur ad gratiam.

83. Ipse quoque Deus noster proprio cum hortatur oraculo, spondet ei profectum fidei muneris sui fructum, dicens ei : Joseph mittet manum super oculos tuos (*Ibid. 4*). » Non utique sanctus patriarcha sollicitus erat a quo ei oculi clauderentur ; licet etiam intellectu simplici moralis exprimatur affectus. Nam si eos quos diligimus, cupimus frequenter amplecti, quanto magis recessuri ex hoc corpore, ipso charorum pignorum tactu delectamur extremo, et hoc mulcemur viatico ! Tamen mystice licet nobis intelligere quod postea cogniturus Deum sit populus Judæorum. Hoc est enim mysterium, quod verus Joseph immittet manus super oculos ejus ; ut qui non videbat ante, jam videat. Veni ad Evangelium, lege quemadmodum cæcus ille sanatus sit, cui Jesus manum imposuit, et ejus abstulit cæcitatem (*Joan. IX, 6*). Non enim moriturus, Christus manum imponit, sed victuris : aut si moriturus, recte, quia prius morimur, ut reviviscamus. Non enim possumus Deo vivere, nisi peccato ante moriamur.

84. Descendunt igitur in Ægyptum septuaginta quinque animæ, sicut scriptum est, et hoc mysticæ numero remissionis, quia post tantam duritiam, post tanta peccata haberentur indigni, nisi donaretur his remissio peccatorum. Occurrit illi Judas, hoc est confessio erroris. Hunc sui venturus Judæorum populus prænuntium mittit. Ideo et Joseph verus, id est arbiter et interpret Divinitatis, occurrit ; quia præcedit jam confessio, quos antea perfidia possidebat. Interpret enim Divinitatis est Christus ; quia Deum nemo vidit unquam, nisi unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Hic senilis jam ætatis, et fessum suscipiet ultimis temporibus populum Judæorum, non secundum illius merita, sed secundum electionem gratiæ : et imponet manus super oculos ejus, ut cæcitatem auferat. Cujus ideo distulit sanitatem, ut postremus crederet, qui ante non putavit esse credendum, et prærogativam superioris electionis amitteret. Unde et Apostolus ait : « Quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret (*Rom. XI, 25*). »

85. Gesta igitur patriarcharum, futurorum mysteria sunt. Denique ipse Jacob sic ait ad filios suos : « Congregamini, ut annuntiem vobis quæ occursura sunt vobis in novissimis diebus. Congregamini, et audite Israel patrem vestrum (*Gen. XLIX, 1 et 2*). »

